

Az IFLA nyilatkozata az internetről

A szabadság, egyenlőség, az egész világot átfogó megértés és béke lényeges tényezője az információhoz való akadálytalan hozzáférés. Ezért a *Könyvtári Egyesületek és Intézmények Nemzetközi Szövetsége (IFLA)* megállapítja, hogy

- a szellemi szabadság azt jelenti, hogy minden egyénnek joga van arra, hogy véleményt alkosson és azt kifejezze, továbbá hogy információt keressen és kapjon; ez a demokrácia alapja, és a könyvtári szolgálat magvát képezi;
- az információhoz való hozzáférés szabadsága – tekintet nélkül a médiumra és a határookra – a könyvtári és információs szakma felelősségi körének központjába tartozik;
- a könyvtárak és információs szolgálatok azáltal, hogy az internethez akadálytalan hozzáférést nyújtanak, segítik a közösségeket és egyéneket abban, hogy szabadok legyenek, boldoguljanak és fejlődjenek;
- az információáramlás gátjait fel kell számolni, különösen azokat, amelyek növelik az egyenlőtlenséget, szegénységet és reménytelenséget.

Az információhoz való hozzáférés szabadsága, az internet, a könyvtárak és az információs szolgálatok

A könyvtárak és információs szolgálatok közvetítő intézmények, amelyek összekötik az embereket a globális információs forrásokkal, valamint az általuk keresett gondolatokkal és az alkotómunkával. A könyvtárak és információs szolgálatok rendelkezésre bocsátják – legyen az bármely hordozón – az emberi megnyilvánulások gazdagságát és kulturális változatosságát.

A globális internet lehetővé teszi, hogy szerte a világon – akár a legkisebb és legfélreesebb falvakban, akár a legnagyobb városokban – az egyének és a közösségek egyenlő módon férhessenek hozzá a személyes fejlődésükhöz, tanulásukhoz,

ösztönzésükhöz, kulturális gazdagodásukhoz, gazdasági tevékenységükhöz és a demokráciában való tájékozott részvételükhöz szükséges információkhoz. Másfelől mindenki bemutathatja érdeklődési körét, tudását és kultúráját a világnak, hogy bárki meglátogathassa.

A könyvtárak és információs szolgálatok lényeges zsilipet képeznek az internethez. Némelyek számára kényelmi, tanácsadó és segítő szolgáltatást nyújtanak, míg másoknak ők jelentik az egyetlen, rendelkezésre álló hozzáférési pontot. Ők gondoskodnak arról a mechanizmusról, amely áthidalja az erőforrások, a technológia és a felkészültség különbségeiből fakadó nehézségeket.

Az információ internetes elérése szabadságának alapelvei

Az internet és minden forrása elérésének összhangban kell lennie az Egyesült Nemzetek deklarációjával az emberi jogokról, különösen annak 19. paragrafusával: „Mindenkinek joga van a véleményszabadsághoz és véleményének szabad kinyilvánításához; ez a jog magába foglalja a beavatkozástól mentes véleményformálás szabadságát, valamint az információkeresés, -fogadás és -közlés szabadságát bármilyen médium révén, és a határookra való tekintet nélkül.”

Az internet globális, kölcsönösen összekapcsolt mivolta olyan médiumot nyújt, amely lehetővé teszi, hogy mindenki élvezhesse ezt a jogot. Következésképpen a hozzáférés nem függhet sem az ideológiai, politikai vagy vallási cenzúra különféle formáitól, sem pedig gazdasági gáaktól.

A könyvtárak és információs szolgálatok felelősek azért, hogy kiszolgálják közösségeik valamennyi tagját, tekintet nélkül korra, fajra, nemzetiségre, vallásra, kultúrára, politikai hovatartozásra, testi

vagy más hiányosságra, nemre vagy szexuális orientációra, vagy bármi más állapotra. A könyvtáraknak és információs szolgálatoknak támogatniuk kell használoknak azt a jogát, hogy a saját választásuknak megfelelő információt kereshessék meg. A könyvtáraknak és információs szolgálatoknak tiszteletben kell tartaniuk használoik magán-szféráját, és tudomásul kell venniük az általuk használt források bizalmas voltát.

A könyvtárak és információs szolgálatok felelősek azért, hogy megkönnyítsék és előmozdítsák a minőségi információhoz és kommunikációhoz való nyilvános hozzáférést. A használokat megfelelő szakmai felkészültséggel és alkalmas környezettel kell segíteni, hogy szabadon és biztonságosan használhassák a maguk által választott információs forrásokat és szolgáltatásokat.

Az interneten rendelkezésre álló számos értékes forrás mellett vannak olyanok is, amelyek tévesek, félrevezetők, sőt sértőek is lehetnek. A könyvtárosoknak gondoskodniuk kell azokról az információkról és eszközökről, amelyek megtanítják a használokat arra, hogyan használják hatékonyan és hatásosan az internetet és az elektronikus információkat. Aktívan oda kell hatniuk, és meg kell könnyíteniük, hogy minden használojuk – beleértve a gyerekeket és fiatalokat is – felelősséggel férjen hozzá a hálózaton lévő minőségi információkhoz.

Az internethez való hozzáférés a könyvtárakban – más alapszolgáltatásokhoz hasonlóan – legyen térítésmentes.

A nyilatkozatban foglaltak megvalósítása

Az IFLA arra buzdítja a nemzetközi közösséget, hogy támogassa az internet elérhetőségét világszerte, különösen a fejlődő országokban, hogy így mindenki részesüljön az internet által kínált információ globális előnyeiből.

Az IFLA arra bátorítja minden ország kormányát, hogy olyan nemzeti információs infrastruktúrát fejlesszen ki, amely internet-hozzáférést nyújt a népesség egészének.

Az IFLA minden kormányt arra ösztönöz, hogy a könyvtárak és információs szolgálatok révén támogassa az interneten elérhető információ akadálymentes áramlását, és álljon ellen minden próbálkozásnak, amely cenzúrázná vagy meggátolná a hozzáférést.

Az IFLA nyomatékosan sürgeti a könyvtári közösséget és döntéshozókat, hogy országos és helyi szinten dolgozzák ki azokat a stratégiákat, politikai irányvonalakat és terveket, amelyek szükségesek az ebben a nyilatkozatban kifejtett alapelvek megvalósításához.

Ezt a nyilatkozatot az IFLA/FAIFE irodája (FAIFE = Freedom of Access to Information and Freedom of Expression – az információhoz való hozzáférés szabadsága és a véleménynyilvánítás szabadsága) készítette elő. Az IFLA Igazgató Testülete 2002. március 27-én hagyta jóvá Hágában. Az IFLA 2002. május 1-jén hirdette ki.

Fordította: Papp István

Egy kötet a könyvtárakról

A Horváth Tibor és Papp István által szerkesztett sorozatnak, a *Könyvtárosok kézikönyvének* harmadik kötete a könyvtárakról szól. Meglehet, hogy az első pillanatban meghökkentőnek tűnik ez a mondat, ám ami igaz, az igaz: a szakmára való felkészülés és a gyakorlásában való megátalkodás (= önképzés, továbbképzés) során korántsem csak a foglalkoztató intézmény válik a tanulmányok tárgyává. A könyvtár mint intézmény a másfajta ismeretek – az ismeretgazdálkodás elvi megalapozását szolgáló gondolatok, működését jelentő eljárások – előadása fölött csupán a realizálás egyik lehetséges intézménytípusaként „lebeg”.

Nem mintha ezt eddig nem tudtuk volna. A kézikönyv tagolásának megvalósult koncepciója azonban láthatóvá tette, hogy az egyébként nekünk szükséges ismeretek másoknak is szükségesek, s hogy a „kizárólagos könyvtártudomány” mindössze egyik szelete a „kizárólagos információtudománynak”, az pedig az „ismeretgazdálkodás” egyik komponense. A kézikönyv e tagolással tulajdonképpen „tisztá vizet öntött a pohárba”, már ami a szakmánkat keretező tudományt, az ún. könyvtártudományt illeti. Kár, hogy (különösen az első kötetben) ennek konzekvenciáit a fogalommegjelölésekben következetesen nem érvényesítették.